

Katalogy otců býků, 1976-1981

Plemenná koza Algira a121 bílého bezrohého ušlechtilého plemene moravského, 30. léta 20. století

NÁRODNÍ
ZEMĚDĚLSKÉ
MUZEUM

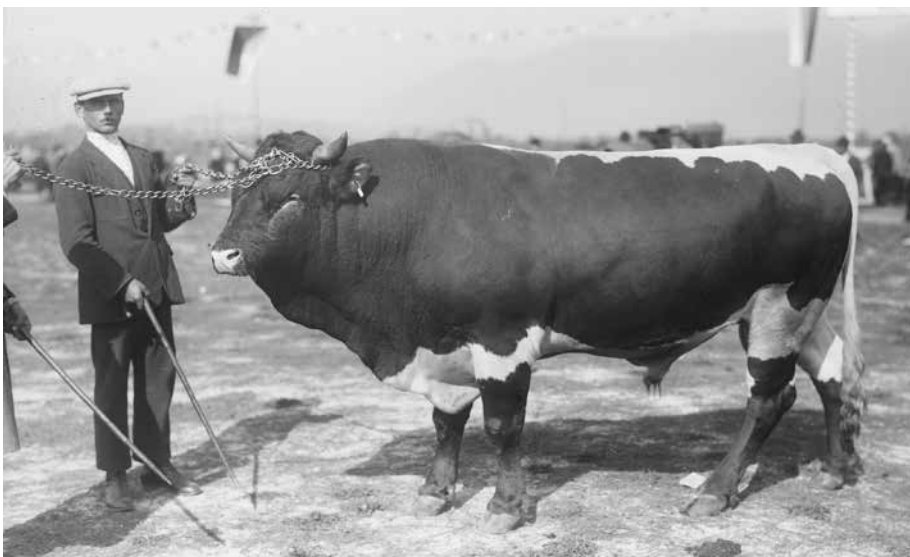
VÝSTAVNÍ CYKLUS UKÁZKY Z ARCHIVNÍCH FONDŮ A SBÍREK

Prezentací doposud nepublikovaného materiálu z fondu Archiválie a podsbírký Fotoarchiv vám představujeme mnohovrstevnatá témata agrární problematiky. V první letošní výstavě jsme se zaměřili na ukázky k tématu plemenářství v chovu koz a býků.

8. 3. – 5. 6. 2022

Plemenářskou prací rozumíme soubor zootechnických, ekonomických a organizačních opatření směřujících k vytváření standardních populací zvířat o vysoké užitkové hodnotě. V chovu koz to znamená především zvýšení mléčné užitkovosti koz odpovídající jakosti masa a kůže. Do 2. světové války se chov koz soustřeďoval v rukou samotných chovatelů za minimálních zásahů státu. Nejrozšířenější byla tzv. „česká domácí koza“ – skupina rohatých i bezrohých koz různých barev srsti. Po vzniku Československa roku 1918 se však tato původní koza vyskytovala poměrně zřídka a její chov již prakticky nebylo možné regenerovat. Výraznější pokroky v chovu koz se odehrávaly na území Moravy, kde byla kontrola jejich užitkovosti a dědičnosti zahájena již roku 1932. Zásadní obrat v chovu koz na našem území nastal v roce 1941, kdy se poprvé evidovalo na celostátní úrovni připouštění kozlů.

Vznik našeho dnešního národního genetického zdroje, bílé krátkosrsté kozy, lze názorně dokumentovat na historii moravského zemského chovu v 80. letech 19. století. Základem zvelebování tehdejšího chovu bylo plemenné stádo koz založené Zemědělskou radou pro markrabství moravské roku 1906. Její metody a zásady obsažené v programu zvelebení domácí kozy se v řadě bodů shodují s podmínkami dnešního Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů. Úpadek chovu koz v šedesátých letech znamenal i přerušování kontinuity kozlích linií. V publikaci „Plemenářská práce v chovu koz“ z roku 1959 je zachycen původ a rozrod osmi desítek linií bílých koz, z nichž dnes zůstala zachována necelá desítky. Dnešních 27 bílých a 9 hnědých linií koz má původ v plemenném materiálu dováženém od konce šedesátých let z Německé demokratické republiky. Tyto pravidelné dovozy skončily ve 2. polovině osmdesátých let 20. století.

Plemenný býk pincgavský, 20. léta 20. století

Plemenářská práce obecně by měla vést ke všestrannému zvyšování užitkovosti zvířat. V období první republiky byla v chovu skotu cílem zdravá, konstitučně zdatná zvířata, se silnou tělesnou konstrukcí, s průměrnou živou hmotností krav 600 kg (ve Slezsku 550 kg). Mezi další sledované vlastnosti patřila mimo jiné otužilost, dobrá kvalita masa a výborná pracovní schopnost. Nejvíce využívaným plemenem byli červenostrakatí plemeni rázu bernského nebo simenského, na Moravě bernsko-hanáckého.

Chovné programy zajišťují systematické řízení plemenářské práce v rámci jednotlivých populací skotu. K nejčastěji používaným patří šlechtitelský, selekční nebo hybridizační program. Šlechtitelské programy využívají vhodné metody plemenitby i selekce. Kladou důraz na stanovení dlouhodobého plánu jednotlivých plemen skotu, který vede k naplnění chovného cíle v příštích 2 až 3 generacích. Chovné cíle se v průběhu času vyvíjejí, například u českého strakatého skotu se původní požadavek na trojstrannou užitkovost mléko–maso–tah změnil na užitkovost dvoustrannou, masno–mléčnou.

Vývoj chovu skotu v Čechách a na Moravě lze rozdělit do tří období – období s chovem původního keltského skotu (červinek), období chovatelského chaosu (křížení červinek), a zhruba od roku 1870 období konsolidace chovu skotu (vznik červenostrakatého skotu – současný název plemena český strakatý skot od roku 1967).

Zdroj:
JELÍNEK, Karel, Plemenářská práce v chovu koz, Praha: Vývojové a dokumentační středisko státních plemenářských stanic 1959.
VOVSOVÁ Pavla, Realizace chovného programu Roberta Hildprandta na velkostatku Blatná za první republiky, Jihočeská univerzita, 2012 dostupné online: <https://theses.cz/id/gxwopy/diplomov_prce.pdf> [04. 03. 2022].
Český strakatý skot, dostupné online:<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%BD_strakat%C3%BD_skot> [04. 03. 2022].
Historie chovu koz v ČR, dostupné online:<https://zootechnika.cz/CHOV_KOZ> - CHOV KOZ OBEČNĚ - HISTORIE CHOVU KOZ V ČR> [04. 03. 2022].
Historie chovu skotu v Čechách a na Moravě, dostupné online:<<https://www.zootechnika.cz/clanky/chov-skotu/chov-obecne/historie-chovu-skotu-v-cechach-a-na-morave.html>> [04. 03. 2022].

Kontrolované kozy bílého ušlechtilého plemene moravského, 30. léta 20. století